

Periodicul: "Foreign Policy România" (București) - 01.07-31.08.2013, pag.20  
Titlul: "Servicii apreciate/ Cum putem aprecia reușitele serviciilor de informații. Cum putem aprecia aprecierile primite de acestea de la partenerii externi. Și cum de pot avea parteneri externi"  
Semnează: George Cristian Maior

"Cunoașterea este putere", scria Sir Francis Bacon cu peste patru secole în urmă. Expresia nu are nevoie de prea multe explicații sau justificări și rămâne la fel de validă astăzi în era revoluției comunicațiilor și a exploziei informaționale. Translatând conceptul de la nivelul individual la cel macro, stăruim să vedem cum cunoașterea strategică devine un element vital al puterii naționale, care determină abilitatea statelor de a naviga în complexitățile mediului internațional actual. Capacitatea acestora de a identifica și a anticipa amenințări la adresa securității și stabilității națiunii, indiferent de natura acestora (militare, economice, sociale, de mediu etc.), dar în aceeași măsură de a descoperi oportunități de promovare a intereselor naționale. Cunoașterea pusă la dispoziția unui stat acționează ca un coeficient de multiplicare a forței statale, iar statul, la rândul său, e cu atât mai puternic cu cât e mai capabil să absoarbă informația, să o transforme în cunoaștere și să acționeze în baza acesteia.

Pentru opinia publică, beneficiar final al informației puse la dispoziția decidenților apar o serie de întrebări legitime. Cum se poate stabili dacă România dispune, într-adevăr, de un astfel de aparat de cunoaștere puternic, capabil să asigure cheia planificării și acțiunii eficiente în stat? Și cum ne putem asigura că obiectivele urmărite sunt în slujba interesului național, iar nu al unui interes particular, meschin? De-a lungul timpului am urmărit evoluția încrederii populației în Serviciul pe care am onoarea să îl conduc de peste șase ani. Ea a crescut lent și constant, fără însă a depăși 50%. Cel mai mare nivel de încredere în SRI din istorie, e adevărat, dar care însă nu reușește să reflecte profesionalismul, destoinicia, dăruirea și sacrificiul tuturor acelor lucrători anonimi care se asigură zilnic că interesele de securitate ale României și ale aliaților săi sunt promovate.

Există modalități de operaționalizare și măsurare obiectivă a performanței, la care să aibă acces și publicul exterior sferei guvernamentale? La prima vedere am crede că nu, în condițiile în care specificul activității de informații o ține departe de spațiul public. Astfel de măsurători sunt cu atât mai dificile cu cât produsul de intelligence nu are valoare în sine, ci doar prin efectele acțiunilor întreprinse în baza sa. Oricât de scilpitoare ar fi o informare, dacă nu va fi citită și folosită pentru luarea unei decizii în stat, potențialul său de multiplicator al puterii naționale se pierde.

Poate de aceea, un cunoscut profesionist, Thomas Fingar, director adjunct al Departamentului Național pentru Analiză al SUA, spunea că, în realitate, 'nu există succese în intelligence, există numai succese în politică și eșecuri în intelligence'.

Totuși, indicatori ai performanței există, fie ei și indirecți. Unul dintre aceștia ține tocmai de absența eșecurilor amintite mai sus. În condițiile în care, în anul 2012, amenințarea teroristă la adresa României a devenit explicită și directă, însă o astfel de catastrofă nu a avut loc, putem presupune că activitatea informativă și-a atins scopul.

Rațiuni de siguranță națională împiedică publicarea detaliilor privind acțiunile întreprinse, iar devoalarea anumitor informații de către servicii se face, în mod paradoxal, tocmai pentru a le sluji, dar aceasta nu este o invitație la opacitate nejustificată din partea serviciilor. Faptul că s-au dat publicității acțiuni precum anihilarea grupului 'Anonymous', atacul 'Red October', cazuri de înaltă corupție sau spionaj este rezultatul punerii permanente în balanță de către serviciile de informații a nevoii menținerii secretului și a necesității transparenței și deschiderii către public.

Un alt indicator al performanței ține de relația pe care am reușit să o dezvoltăm cu parteneri externi și care se traduce în securitate sporită pentru cetățeni, datorită informației sensibile schimbate și a operațiunilor comune desfășurate.

Intr-un registru vizibil, aceasta se reflectă în vizite la cel mai înalt nivel și aprecieri publice. Pentru cei care le emit, recunoașterile publice de acest tip sunt o raritate și ar trebui percepute ca atare de către publicul românesc. Invit orice persoană interesată să urmărească declarațiile publice făcute de-a lungul timpului de directori ai unor agenții de talia FBI sau CIA și să descopere de câte ori a fost folosit epitetul 'remarcabil' pentru a caracteriza un partener. Mai mult, disponibilitatea șefilor serviciilor partenere majore din SUA, Marea Britanie sau Germania de a se întâlni cu partea română nu ține de protocol sau de alte uzanțe diplomatice, ci de necesitate, de interese împărtășite (adesea presante), ca și de recunoașterea reciprocă a valorii.

Aparent, cooperarea internațională în domeniul intelligence este un oximoron. În fond, serviciile de informații și activitatea secretă a acestora rămân manifestări ale puterii statale individuale și ale interesului național. Este adevărat că natura complexă a mediului actual de securitate, în care amenințările sunt transnaționale și nimeni nu poate deține suficiente resurse pentru a le gestiona individual, a dus la necesitatea intensificării cooperării între state. Aceasta nu a alterat însă principiul de bază conform căruia serviciile de intelligence sunt instrumente naționale, care nu cooperează niciodată din mărinimie sau dezinteresat. În acest context, testul-cheie pentru parteneriatele externe în domeniul intelligence este unul de utilitate: cât de necesare sunt acestea pentru asigurarea securității naționale.

Iată cum România, din rațiuni care le depășesc pe cele politice sau economice, devine un partener mai interesant și mai important decât ar sugera alte elemente ale puterii naționale, așa cum au fost acestea conceptualizate de realiști. Iată o altă formă de manifestare a calității intelligence-ului de multiplicator al puterii. În ciuda disparității uriașe a resurselor financiare sau a decalajelor de dotări tehnologice, pe care încercăm să le depășim, Serviciul Român de Informații a reușit să se impună ca partener egal în fața unor organizații omoloage datorită 'excepționalei valori umane și intelectuale a ofițerilor români, a performanțelor intelectuale de analiză, sinteză și procesare a informațiilor dovedite', așa cum o declara recent însuși directorul CIA, John O. Brennan. Importanța pentru SUA a parteneriatului strategic cu România în acest domeniu este dovedită și de includerea țării noastre în rândul primelor țări vizitate de Brennan de la preluarea mandatului. Sunt de părere că, dincolo de poziționarea României în zona extinsă a Mării Negre, cu toate provocările caracteristice acestei regiuni, principalul atu al serviciilor românești de informații în aceste relații de cooperare externă stă în calitatea resursei umane, fie că vorbim de HUMINT sau de componenta analitică. Ofițerii noștri, bine pregătiți profesional și în marea majoritate foarte tineri, sunt înzestrați cu o inventivitate aparte, o capacitate de inovare și de identificare a unor soluții ingenioase la probleme dificile, rar întâlnită la alte servicii. În plus, spre deosebire de serviciile cu tradiție, care s-au consolidat de-a lungul timpului într-o cultură organizațională relativ statică, valurile succesive de reformă parcurse de SRI au presupus dezvoltarea unei culturi a flexibilității, o ușurință în adaptarea la evoluțiile permanente ale mediului de securitate. Așa se face că, în prezent, suntem în avangarda serviciilor NATO și UE în domenii precum cyberintelligence sau analiza rețelelor sociale, fiind în măsură să le oferim partenerilor europeni și euroatlantici inclusiv soluții de pregătire în aceste domenii.

O precondiție obligatorie pentru schimbul reciproc de informații sensibile și pentru realizarea de operațiuni comune cu partenerii este, bineînțeles, încrederea. Având în vedere riscurile la care te expui odată cu partajarea informațiilor de securitate națională, este nevoie de o încredere profundă nu numai în competența partenerului, dar și în intențiile sale. Trebuie să ai siguranța că informațiile nu vor ajunge în mâinile cui nu

trebuie, că nu vor fi folosite în scopuri neconforme, că slăbiciunile proprii, ce vor ieși inevitabil la iveală în procesul de cooperare, nu vor fi folosite împotriva ta.

În general, o astfel de încredere se clădește pe baza unor importante investiții de timp și de resurse și se va spulbera la primul pas greșit, adesea cu rezultate ireparabile.

Faptul că SRI a fost acceptat ca membru deplin în cele mai importante formate de cooperare multilaterală în domeniul informațiilor cum ar fi 'Clubul de la Berna' este o recunoaștere explicită a capitalului de încredere cu care SRI este investit în rândul acestora. Merită menționat și că relația dintre cooperare și încredere nu este nicidecum unidirecțională - cele două se întăresc și se potențează reciproc. Meritul covârșitor al aranjamentelor instituționale multilaterale, care încă nu și-au atins potențialul maxim, nu rezidă în informația schimbată pe diferitele canale de comunicare, deși aceasta și-a dovedit de multe ori valoarea în practică. Stă mai degrabă în înțelegerea reciprocă dezvoltată și în construcția unei istorii instituționale comune. În absența acestora, mare parte din colaborarea operațională transfrontalieră în Europa din ultimele două decenii ar fi fost de neconceput, având în vedere diferențele de abordare, de putere națională și de competențe.

Revenind la problematica încrederii publice în servicii în România, este evidentă incongruența sa cu încrederea dobândită pe plan extern. O posibilă explicație derivă din caracterul multifacțat al conceptului de încredere. Este important de văzut la ce se referă un respondent când spune că nu are încredere în SRI - la faptul că acesta nu este capabil să-i asigure securitatea sau la legitimitatea scopurilor în care se folosește de resursele de care dispune? Studiind în profunzime rezultatele sondajelor tind să cred că, în prezent, deficitul este legat aproape exclusiv de intenții. Persistă în România percepția conform căreia serviciile de informații au putere nemăsurată în a direcționa destinele cetății după bunul plac. Atotprezente și atotcunoscătoare, ele fac și desfac în zona politicului și a economicului, manipulează opinia publică și nu numai, în urmărirea unor interese proprii, altele decât cele naționale.

Este aproape imposibil să combați pe termen scurt și mediu astfel de mitologii, pentru că ele țin prea puțin de sfera raționalului, găsindu-și resorturile în reacții emoționale, în cultură și în istoria încă recentă. Ceea ce putem să facem, însă, este să ne intensificăm eforturile de comunicare publică și de consolidare a culturii de securitate, astfel încât societatea să înțeleagă ce putem face și ce nu.

Care este rolul nostru, ce atribuții și ce pârghii avem la dispoziție, care sunt limitele puterii unui serviciu. Să înțeleagă că serviciile de informații nu pot avea, într-o societate democratică bine integrată într-o comunitate internațională bazată pe valori împărtășite, alt scop decât cel din deviza Serviciului: 'Patria înainte de toate'."